

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

28 mai 2020 *

„Trimitere preliminară – Mediu – Convenția de la Aarhus – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Participarea publicului la procesul decizional – Neregularități care afectează procedura de aprobare de dezvoltare a unui proiect – Acces la justiție – Limitări prevăzute de dreptul național – Directiva 2000/60/CE – Politica Uniunii Europene în domeniul apei – Deteriorarea unui corp de apă subterană – Modalități de evaluare – Dreptul particularilor la adoptarea măsurilor pentru a preveni poluarea – Calitate procesuală activă în fața instanțelor naționale”

În cauza C-535/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), prin decizia din 25 aprilie 2018, primită de Curte la 16 august 2018, în procedura

IL,

JK,

KJ,

LI,

NG,

MH,

OF,

PE,

RC și SB, în calitate de moștenitori ai QD,

TA,

UZ,

VY,

WX

împotriva

* Limba de procedură: germana.

Land Nordrhein-Westfalen,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot (raportor), președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă a Curții, domnii M. Safjan și L. Bay Larsen și doamna C. Toader, judecători,

avocat general: domnul G. Hogan,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 septembrie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru IL, JK, KJ, LI, NG, MH, OF, PE, RC și SB, TA, UZ, VY, WX, de R. Nebelsieck, de J. Mittelstein și de K. Fock, Rechtsanwälte;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de E. Manhaeve și M. Noll-Ehlers, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 noiembrie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 6 și a articolului 11 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1) și a articolului 4 alineatul (1) litera (a) punctele (i)-(iii) și litera (b) punctul (i) din Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei (JO 2000, L 327 p. 1, Ediție specială, 15/vol. 6, p. 193).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între diferiți particulari, pe de o parte, și Land Nordrhein-Westfalen (landul Renania de Nord-Westfalia, Germania), pe de altă parte, în legătură cu o decizie a autorităților Bezirksregierung Detmold (guvernul districtului Detmold, Germania) din 27 septembrie 2016 de aprobare a planului de construire a unui tronson de autostradă de aproximativ 3,7 kilometri.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 3 Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998 și aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO 2005, L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus”), prevede la articolul 9 alineatul (3):

„[...] [f]iecare parte se asigură că, în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă proprie, în cazul în care acestea există, membrii publicului au acces la proceduri administrative sau judiciare pentru a contesta acțiuni și omiteri ale persoanelor fizice și ale autorităților publice care contravin dispozițiilor legislației interne proprii privind mediul.”

Dreptul Uniunii

Directiva 2011/92

- 4 Potrivit considerentelor (7), (19) și (21) ale Directivei 2011/92:

„(7) Aprobarea de dezvoltare a proiectelor publice și private care pot avea efecte semnificative asupra mediului ar trebui acordată numai după ce s-a efectuat o evaluare a posibilelor efecte semnificative ale acestor proiecte asupra mediului. Evaluarea respectivă ar trebui să se desfășoare pe baza informațiilor adecvate furnizate de către inițiatorul proiectului, care pot fi completate de către autorități și de către publicul care ar putea fi interesat de proiectul respectiv.

[...]

(19) Printre obiectivele Convenției Aarhus se numără dorința de a garanta drepturile de participare a publicului la luarea deciziilor cu privire la aspecte de mediu pentru a contribui la protejarea dreptului de a trăi într-un mediu adecvat sănătății și bunăstării personale.

(20) Articolul 6 din Convenția Aarhus prevede participarea publicului la deciziile privind activitățile specifice menționate în anexa I la convenție și la deciziile privind activitățile care nu figurează în anexa în cauză, dar care pot avea un efect semnificativ asupra mediului.

(21) Articolul 9 alineatele (2) și (4) din Convenția Aarhus prevede accesul la proceduri judiciare sau alte proceduri pentru a contesta legalitatea pe fond sau procedurală a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor articolului 6 din convenția respectivă privind participarea publicului.”

- 5 Articolul 1 alineatele (1) și (2) din această directivă are următorul cuprins:

„(1) Prezenta directivă se aplică evaluării efectelor proiectelor publice și private care pot avea efecte importante asupra mediului.

(2) În sensul prezentei directive, se înțelege prin:

(a) «proiect» înseamnă:

- executarea lucrărilor de construcții sau a altor instalații sau lucrări;

– alte intervenții în mediul natural și asupra peisajului, inclusiv cele care implică exploatarea resurselor minerale;

- (b) «inițiatorul proiectului» înseamnă persoana care solicită aprobarea de dezvoltare a unui proiect privat sau autoritatea publică inițiatore a unui proiect;
- (c) «aprobare de dezvoltare» înseamnă decizia autorității sau a autorităților competente care împuternicesc inițiatorul proiectului să își realizeze proiectul;
- (d) «public» înseamnă una sau mai multe persoane fizice sau juridice și, în conformitate cu legislația sau practica națională, asociațiile, organizațiile sau grupurile constituite de acestea;
- (e) «public interesat» înseamnă publicul afectat sau care ar putea fi afectat sau care este interesat de procedurile de adoptare a deciziilor în domeniul mediului menționate la articolul 2 alineatul (2). În sensul prezentei definiții, se consideră că au un interes organizațiile nonguvernamentale care promovează protecția mediului și care îndeplinesc toate cerințele prevăzute în legislația internă;
- (f) «autoritatea sau autoritățile competente» înseamnă acea sau acele autorități desemnate de către statele membre ca fiind răspunzătoare de îndeplinirea obligațiilor ce decurg din prezenta directivă.”

6 Articolul 3 din directiva menționată prevede:

„Evaluarea impactului asupra mediului identifică, descrie și evaluează într-o manieră corespunzătoare, în funcție de fiecare caz și în conformitate cu articolele 4-12, efectele directe și indirecte ale unui proiect asupra următorilor factori:

- (a) oameni, faună și floră;
- (b) sol, apă, aer, climă și peisaj;
- (c) bunuri materiale și patrimoniu cultural;
- (d) interacțiunea dintre factorii menționați la literele (a), (b) și (c).”

7 Articolul 5 din aceeași directivă prevede:

„(1) În cazul proiectelor care, în temeiul articolului 4, se supun unei evaluări a impactului asupra mediului, în conformitate cu prezentul articol și cu articolele 6-10, statele membre adoptă măsurile necesare pentru a asigura că inițiatorul proiectului furnizează, într-o formă corespunzătoare, informațiile precizate în anexa IV, în măsura în care:

- (a) statele membre consideră că informațiile sunt relevante pentru un anumit stadiu al procedurii de autorizare, în funcție de caracteristicile specifice ale unui proiect dat sau ale unui tip de proiect sau de elementele de mediu care ar putea fi afectate;
- (b) statele membre consideră că, în mod normal, i se poate solicita unui inițiator de proiect să reunească aceste informații, ținând seama, între altele, de cunoștințele și metodele de evaluare existente.

(2) Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura că, în cazul în care inițiatorul proiectului solicită acest lucru, anterior prezentării unei cereri de aprobare de dezvoltare, autoritatea competentă emite un aviz cu privire la informațiile pe care inițiatorul proiectului trebuie să le furnizeze în conformitate cu alineatul (1). Autoritatea competentă consultă inițiatorul proiectului și autoritățile

menționate la articolul 6 alineatul (1) înainte emiterii avizului. Faptul că autoritatea a emis un aviz în conformitate cu prezentul alineat nu o împiedică să solicite ulterior inițiatorului proiectului să prezinte informații suplimentare.

Statele membre pot cere autorităților competente să emită un aviz, indiferent dacă inițiatorul proiectului solicită sau nu acest lucru.

(3) Informațiile care trebuie furnizate de inițiatorul proiectului în conformitate cu alineatul (1) cuprind cel puțin:

- (a) o descriere a proiectului, incluzând informații referitoare la locul, concepția și dimensiunile acestuia;
- (b) o descriere a măsurilor preconizate pentru a evita, a reduce și, dacă se poate, a remedia efectele negative semnificative;
- (c) datele necesare pentru a identifica și evalua principalele efecte pe care proiectul ar putea să le aibă asupra mediului;
- (d) un plan al principalelor alternative studiate de inițiatorul proiectului și o expunere a principalelor motive care stau la baza alegerii sale, ținând seama de efectele asupra mediului;
- (e) un rezumat nontehnic al informațiilor menționate la literele (a)-(d).

(4) Statele membre asigură, dacă este necesar, că autoritățile care dețin informații relevante, în special cu privire la articolul 3, pun aceste informații la dispoziția inițiatorului proiectului.”

8 Articolul 6 din Directiva 2011/92 are următorul cuprins:

„[...]

(2) Publicul este informat, fie prin anunțuri publice, fie prin alte mijloace adecvate, precum mijloacele electronice, dacă acestea sunt disponibile, cu privire la următoarele aspecte la începutul procedurii de luare a deciziilor privind mediul menționate la articolul 2 alineatul (2) și de îndată ce informațiile pot fi furnizate în limite rezonabile:

- (a) solicitarea de aprobare de dezvoltare;
- (b) faptul că proiectul este supus unei proceduri de evaluare a impactului asupra mediului și, după caz, faptul că se aplică articolul 7;
- (c) datele privind autoritățile competente responsabile de luarea deciziei, cele de la care pot fi obținute informații relevante, cele cărora le pot fi prezentate observații sau întrebări și detalii privind termenele pentru transmiterea observațiilor și a întrebărilor;
- (d) natura deciziilor posibile sau, în cazul în care există, a proiectului de decizie;
- (e) o precizare privind disponibilitatea informațiilor colectate în conformitate cu articolul 5;
- (f) o precizare a orelor și a locurilor în care și a mijloacelor prin care vor fi oferite informațiile relevante;
- (g) detalii privind sistemele de participare a publicului instituite în conformitate cu alineatul (5) al prezentului articol.

(3) Statele membre se asigură că următoarele elemente sunt puse la dispoziția publicului interesat, în termene rezonabile:

- (a) orice informații colectate în conformitate cu articolul 5;
- (b) în conformitate cu legislația internă, principalele rapoarte și îndrumări emise pentru autoritatea sau autoritățile competente în momentul în care publicul interesat este informat în conformitate cu alineatul (2) al prezentului articol;
- (c) în conformitate cu dispozițiile Directivei 2003/4/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 28 ianuarie 2003 privind accesul publicului la informațiile despre mediu [și de abrogare a Directivei 90/313/CEE a Consiliului (JO 2003, L 41, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 9, p. 200)], alte informații decât cele menționate la alineatul (2) al prezentului articol care sunt relevante pentru decizia adoptată în conformitate cu articolul 8 din prezenta directivă și care devin disponibile numai după ce publicul interesat a fost informat în conformitate cu alineatul (2) al prezentului articol.

(4) Publicului interesat trebuie să i se ofere de la început ocazii efective de a participa la procedurile de adoptare a deciziilor privind mediul menționate la articolul 2 alineatul (2) și, în acest scop, trebuie să aibă dreptul de a exprima observații și opinii destinate autorității sau autorităților competente atunci când toate opțiunile sunt posibile și înainte de luarea unei decizii asupra solicitării de aprobare de dezvoltare.

(5) Normele de informare a publicului (de exemplu, lipirea unor afișe pe o anumită rază sau publicarea în ziarele locale) și de consultare a publicului interesat (de exemplu, prin depunerea de materiale în scris sau prin anchete publice) se stabilesc de către statele membre.

(6) Sunt prevăzute termene rezonabile pentru diferitele etape, care să permită suficient timp pentru informarea publicului și să permită publicului interesat să se pregătească și să participe efectiv la adoptarea deciziilor privind mediul sub rezerva dispozițiilor prezentului articol.”

9 Articolul 11 alineatele (1)-(3) din această directivă prevede:

„(1) Statele membre se asigură, în conformitate cu sistemul legislativ intern aplicabil, că membrii publicului interesat:

- (a) care au un interes suficient sau
- (b) care pretind încălcarea unui drept, atunci când procedurile de drept administrativ al unui stat membru impun această condiție preliminară,

au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare sau a unui organism independent sau imparțial instituit în conformitate cu legea, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor privind participarea publicului din prezenta directivă.

(2) Statele membre stabilesc în ce stadiu pot fi contestate deciziile, acțiunile sau omisiunile.

(3) Statele membre stabilesc ce înseamnă interes suficient și încălcarea unui drept în conformitate cu obiectivul de a acorda un acces amplu la justiție a publicului interesat. În acest sens, interesul oricărei organizații nonguvernamentale care îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 1 alineatul (2) este considerat suficient în sensul alineatului (1) litera (a) de la prezentul articol. Se consideră că aceste organizații au drepturi care pot fi încălcate în sensul alineatului (1) litera (b) de la prezentul articol.”

- 10 Anexa IV la directiva menționată, intitulată „Informații menționate la articolul 5 alineatul (1)”, prevede la punctul 4:

„O descriere a efectelor semnificative pe care proiectul propus le poate avea asupra mediului și care rezultă din:

- (a) existența proiectului;
- (b) utilizarea resurselor naturale;
- (c) emisiile de poluanți, crearea fenomenelor nocive și eliminarea deșeurilor.”

- 11 Într-o notă de subsol inserată la acest punct 4 se precizează că „[a]ceastă descriere ar trebui să cuprindă efectele directe și toate efectele indirecte, secundare, cumulative, pe termen scurt, mediu și lung, temporare și permanente, pozitive și negative ale proiectului”.

Directiva 2006/118/CE

- 12 Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind protecția apelor subterane împotriva poluării și deteriorării (JO 2006, L 372, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 18, p. 209) prevede:

„Pentru evaluarea stării chimice a unui corp sau a unui grup de corpuri de apă subterană în conformitate cu punctul 2.3 din anexa V la Directiva [2000/60], statele membre utilizează următoarele criterii:

- (a) standarde de calitate a apelor subterane astfel cum sunt menționate în anexa I;
- (b) valori prag care urmează să fie stabilite de către statele membre în conformitate cu procedura stabilită în anexa II partea A pentru poluanți, grupuri de poluanți și indicatori ai poluării care, pe teritoriul unui stat membru, au fost identificați ca având o contribuție la caracterizarea corpurilor sau a grupurilor de corpuri de apă subterană ca fiind expuse riscului, ținându-se seama, cel puțin, de lista inclusă în anexa II partea B.

Valorile prag pentru o stare chimică bună a apelor subterane se bazează pe protecția corpului de apă subterană în conformitate cu partea A punctele 1, 2 și 3 din anexa II, referindu-se, în special, la impactul lor asupra apelor de suprafață asociate și asupra ecosistemelor terestre și a zonelor umede care depind direct de ele, precum și la interacțiunea lor cu acestea, și țin seama, *inter alia*, de cunoștințele în materie de toxicologie umană și de ecotoxicologie.”

- 13 Articolul 4 din această directivă prevede:

„(1) Statele membre utilizează procedura descrisă la alineatul (2) pentru a evalua starea chimică a unui corp de apă subterană. După caz, atunci când pun în aplicare această procedură, statele membre pot grupa corpurile de apă subterană în conformitate cu anexa V la Directiva [2000/60].

(2) Se consideră că un corp sau un grup de corpuri de apă subterană sunt în stare chimică bună atunci când:

- (a) monitorizarea relevantă demonstrează că sunt îndeplinite condițiile stabilite în tabelul 2.3.2 din anexa V la Directiva [2000/60] sau

- (b) valorile corespunzătoare standardelor de calitate a apelor subterane enumerate în anexa I și valorile prag relevante stabilite în conformitate cu articolul 3 și anexa II nu sunt depășite în niciun punct de control din corpul sau din grupul de corpuri de apă subterană sau
- (c) valoarea corespunzătoare unui standard de calitate a apelor subterane sau valoarea prag este depășită într-unul sau în mai multe puncte de control, însă o investigație corespunzătoare efectuată în conformitate cu anexa III confirmă că:
 - (i) pe baza evaluării menționate la alineatul (3) din anexa III, concentrațiile de poluanți care depășesc standardele de calitate a apelor subterane sau valorile prag nu sunt considerate ca prezentând un risc semnificativ pentru mediu, ținându-se seama, după caz, de mărimea corpului de apă subterană care este afectat;
 - (ii) sunt îndeplinite celelalte condiții pentru o stare chimică bună a apelor subterane stabilite în tabelul 2.3.2 din anexa V la Directiva [2000/60], în conformitate cu alineatul (4) anexa III la prezenta directivă;
 - (iii) sunt îndeplinite cerințele prevăzute la articolul 7 alineatul (3) din Directiva [2000/60], în conformitate cu punctul 4 din anexa III la prezenta directivă, pentru corpurile de apă subterane identificate în conformitate cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva [2000/60];
 - (iv) capacitatea corpului de apă subterană sau a oricărui corp de apă care aparține grupei corpurilor de apă subterană nu a fost compromisă în mod semnificativ de poluare.

(3) Alegerea siturilor de control al apelor subterane trebuie să îndeplinească cerințele prevăzute la punctul 2.4 din anexa V la Directiva [2000/60], fiind concepute astfel încât să ofere o imagine coerentă și globală asupra stării chimice a apelor subterane și să furnizeze date de monitorizare reprezentative.

(4) Statele membre publică un rezumat al evaluării stării chimice a apelor subterane în planurile de gestionare a bazinului hidrografic în conformitate cu articolul 13 din Directiva [2000/60].

Acest rezumat, stabilit la nivelul districtului hidrografic sau la nivelul părții din districtul hidrografic internațional aflate pe teritoriul unui stat membru, include, de asemenea, o explicație a modului în care s-au luat în considerare în evaluarea finală depășirile standardelor de calitate a apelor subterane sau ale valorilor prag în anumite puncte de control.

(5) În cazul în care un corp de apă subterană este clasificat ca având o stare chimică bună în conformitate cu alineatul (2) litera (c), statele membre, în conformitate cu articolul 11 din Directiva [2000/60], iau măsurile necesare pentru a proteja ecosistemele acvatice, ecosistemele terestre și utilizarea de către om a apelor subterane, pe partea corpului de apă subterană reprezentată de punctul sau punctele de control în care s-a depășit valoarea corespunzătoare unui standard de calitate a apelor subterane sau unei valori prag.”

Directiva 2000/60

14 Potrivit considerentelor (23)-(26) și (37) ale Directivei 2000/60:

„(23) Este necesară definirea unor principii comune pentru a coordona eforturile făcute de statele membre pentru îmbunătățirea protecției apelor Comunității din punct de vedere calitativ și cantitativ, pentru a promova o utilizare viabilă din punct de vedere ecologic a apei, pentru a contribui la controlul problemelor transfrontaliere privind apa, pentru a proteja ecosistemele acvatice și cele terestre, precum și zonele umede care depind direct de acestea și pentru a proteja și dezvolta utilizările potențiale ale apelor Comunității.

(24) O bună calitate a apei va garanta aprovizionarea populației cu apă potabilă.

- (25) Se impune elaborarea de definiții comune pentru starea apei din punctul de vedere al calității și, dacă este relevant pentru protecția mediului, din punctul de vedere al cantității. Obiectivele ecologice trebuie stabilite astfel încât să se asigure obținerea unei stări bune a apelor de suprafață și a apelor subterane în întreaga Comunitate și să se evite deteriorarea stării apelor la nivel comunitar.
- (26) Statele membre trebuie să urmărească atingerea cel puțin a obiectivului referitor la o stare bună a apelor, prin definirea și punerea în aplicare a măsurilor necesare în cadrul programelor de măsuri integrate, luând în considerare cerințele comunitare existente. Dacă există deja o stare bună a apelor, aceasta trebuie menținută. În cazul apelor subterane, pe lângă cerințele referitoare la o stare bună, trebuie identificată și inversată orice tendință de creștere semnificativă și durabilă a concentrației oricărui poluant.

[...]

- (37) Statele membre trebuie să identifice apele utilizate pentru captarea apei potabile și să asigure respectarea dispozițiilor Directivei 80/778/CEE a Consiliului din 15 iulie 1980 privind calitatea apei destinate consumului uman [(JO 1980, L 229, p. 11)].”

15 Articolul 1 din această directivă definește obiectul acesteia după cum urmează:

„Obiectul prezentei directive este de a stabili un cadru pentru protecția apelor interioare de suprafață, a apelor de tranziție, a apelor de coastă și a apelor subterane, urmărind:

- (a) prevenirea deteriorărilor ulterioare, conservarea și îmbunătățirea stării ecosistemelor acvatice și, în ceea ce privește necesitățile de apă ale acestora, a ecosistemelor terestre și a zonelor umede care depind în mod direct de ecosistemele acvatice;
- (b) promovarea utilizării durabile a apei pe baza unei protecții pe termen lung a resurselor de apă disponibile;

[...]

- (d) asigurarea reducerii treptate a poluării apelor subterane și prevenirea poluării ulterioare a acesteia și

[...]

și contribuind la:

- asigurarea unei aprovizionări suficiente cu apă de suprafață și subterană de bună calitate, aceasta fiind necesară pentru o utilizare durabilă, echilibrată și echitabilă a apei;
- o reducere semnificativă a poluării apelor subterane;
- [...]”

16 Articolul 2 din directiva menționată conține următoarele definiții la punctele 2, 12, 19, 20, 25, 28, 31 și 33:

„2. «ape subterane» înseamnă toate apele care se găsesc sub suprafața solului în zona de saturație și în contact direct cu solul sau cu subsolul;

[...]

12. «corp de apă subterană» înseamnă un volum distinct de apă subterană din interiorul unui sau mai multor acvifere;

[...]

19. «starea unei ape subterane» este expresia generală a stării unui corp de apă subterană, determinată pe baza celei mai nefavorabile valori a stării sale cantitative și chimice;

20. «starea bună a unei ape subterane» înseamnă starea unui corp de apă subterană, atunci când atât starea sa cantitativă, cât și cea chimică sunt cel puțin «bune»;

[...]

25. «stare chimică bună a unei ape subterane» este starea chimică a unui corp de apă subterană care îndeplinește toate condițiile prevăzute în tabelul 2.3.2 din anexa V;

[...]

28. «stare cantitativă bună» este starea definită în tabelul 2.1.2 din anexa V;

[...]

31. «poluant» înseamnă orice substanță care ar putea constitui factor de poluare, în special cele care figurează pe lista din anexa VIII;

[...]

33. «poluare» înseamnă introducerea directă sau indirectă de substanțe sau căldură în aer, apă sau sol ca rezultat al activității umane și care poate prezenta riscuri pentru sănătatea umană sau pentru calitatea ecosistemelor acvatice sau a ecosistemelor terestre care depind în mod direct de ecosistemele acvatice, aceasta ducând la deteriorarea bunurilor materiale sau deteriorând sau afectând negativ domeniul agrementului sau alte utilizări legitime ale mediului;”

17 Articolul 4 alineatul (1) literele (a) și (b) din aceeași directivă are următorul cuprins:

„(1) La punerea în aplicare a programelor de măsuri prevăzute în planul de gestionare a districtului hidrografic:

(a) în ceea ce privește apele de suprafață

- (i) statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă de suprafață, sub rezerva aplicării alineatelor (6) și (7) și fără a aduce atingere alineatului (8);
- (ii) statele membre protejează, îmbunătățesc și refac toate corpurile de apă de suprafață, sub rezerva aplicării punctului (iii) în ceea ce privește corpurile de apă artificiale și corpurile de apă puternic modificate cu scopul de a obține o stare bună a apelor de suprafață în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în anexa V, sub rezerva aplicării prelungirilor determinate în conformitate cu alineatul (4) și a aplicării alineatelor (5), (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8);
- (iii) statele membre protejează și îmbunătățesc toate corpurile de apă artificiale și corpurile de apă puternic modificate cu scopul de a obține un potențial ecologic bun și o stare chimică bună pentru apele de suprafață în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a

prezentei directive, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în anexa V, sub rezerva aplicării prelungirilor determinate în conformitate cu alineatul (4) și a aplicării alineatelor (5), (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8);

- (iv) statele membre pun în aplicare măsurile necesare în temeiul articolului 16 alineatul (1) și alineatul (8) cu scopul de a reduce treptat poluarea cu substanțe prioritare și de a stopa sau elimina treptat emisiile, evacuările și pierderile de substanțe periculoase prioritare,

fără a aduce atingere acordurilor internaționale corespunzătoare menționate la articolul 1 pentru părțile în cauză;

- (b) în ceea ce privește apele subterane

- (i) statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni sau a limita evacuarea poluanților în apele subterane și pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă subterană, sub rezerva aplicării alineatelor (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8) și sub rezerva aplicării articolului 11 alineatul (3) litera (j);
- (ii) statele membre protejează, îmbunătățesc și refac toate corpurile de apă subterană, asigură un echilibru între captările și realimentarea pânzei freatice cu scopul de a obține o stare bună a apelor subterane, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în anexa V, în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive, sub rezerva aplicării prelungirilor determinate în conformitate cu alineatul (4) și a aplicării alineatelor (5), (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8) și sub rezerva aplicării articolului 11 alineatul (3) litera (j);
- (iii) statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a inversa orice tendință de creștere, semnificativă și durabilă, a nivelului concentrației oricărui poluant ca urmare a impactului activităților umane, pentru a reduce în mod treptat poluarea apelor subterane;

Măsurile necesare pentru a obține o inversare a acestei tendințe sunt puse în aplicare în conformitate cu alineatele (2), (4) și (5) din articolul 17, având în vedere standardele aplicabile prevăzute de legislația comunitară aplicabilă, sub rezerva aplicării alineatelor (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8).”

- 18 Articolul 4 alineatul (4) litera (c) din Directiva 2000/60 prevede:

„(4) Termenele limită stabilite în temeiul alineatului (1) pot fi prelungite în scopul realizării treptate a obiectivelor pentru corpurile de apă, cu condiția ca starea corpului de apă afectat să nu fie înrăutățită și sub rezerva îndeplinirii următoarelor condiții:

[...]

- (c) prelungirile sunt limitate la cel mult două actualizări ale planului de gestionare a districtului hidrografic, cu excepția cazului în care condițiile naturale împiedică realizarea la timp a obiectivelor stabilite.”

- 19 Articolul 4 alineatul (7) literele (a)-(d) din această directivă are următorul cuprins:

„(7) Statele membre nu încalcă dispozițiile prezentei directive în cazul în care:

- nu reușesc să obțină o stare bună a apelor subterane, o stare ecologică bună sau, acolo unde este cazul, un potențial ecologic bun sau nu reușesc să prevină deteriorarea stării unui corp de apă de suprafață sau subterană ca urmare a unor noi modificări ale caracteristicilor fizice ale corpului de apă de suprafață sau a schimbării nivelului corpurilor de apă subterană sau
- nu reușesc să prevină deteriorarea stării unui corp de apă de la foarte bună la bună, ca urmare a desfășurării unor noi activități de dezvoltare umană durabilă

și sunt îndeplinite următoarele condiții:

- (a) sunt luate toate măsurile practice pentru a atenua impactul negativ asupra stării corpului de apă;
- (b) motivele pentru modificările sau schimbările respective sunt indicate și motivate explicit în planul de gestionare a districtului hidrografic, solicitat în temeiul articolului 13, iar obiectivele sunt revizuite la fiecare șase ani;
- (c) motivele care stau la baza acestor modificări sau schimbări sunt de interes public major și/sau beneficiile pe care realizarea obiectivelor enunțate la alineatul (1) le aduce mediului și societății sunt mai mici decât beneficiile noilor modificări sau schimbări pentru sănătatea umană, menținerea securității umane sau pentru dezvoltarea durabilă și
- (d) din motive de fezabilitate tehnică sau de costuri disproporționate, obiectivele benefice urmărite prin modificările sau schimbările aduse corpului de apă nu pot fi realizate prin alte mijloace care să constituie o opțiune mult mai bună din punct de vedere ecologic.”

20 Articolul 13 alineatul (7) din directiva menționată prevede:

„Planurile de gestionare a districtului hidrografic sunt revizuite și actualizate în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive și, ulterior, la fiecare șase ani.”

21 Articolul 17 din aceeași directivă, intitulat „Strategii de prevenire și control ale poluării apelor subterane”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Parlamentul European și Consiliul [Uniunii Europene] adoptă măsuri speciale pentru prevenirea și controlul poluării apelor subterane. Aceste măsuri urmăresc realizarea obiectivului referitor la o bună stare a apelor subterane din punct de vedere chimic în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) litera (b) și sunt adoptate de Comisi[a Europeană], pe baza propunerii prezentate în termen de maximum doi ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive, în conformitate cu procedurile prevăzute de tratat.

(2) La propunerea măsurilor, Comisia ia în considerare analiza efectuată în conformitate cu articolul 5 și anexa II. Aceste măsuri sunt propuse mai devreme, dacă informațiile sunt disponibile și includ:

- (a) criterii pentru evaluarea stării bune a apelor subterane din punct de vedere chimic, în conformitate cu anexa II punctul 2.2 și anexa V punctele 2.3.2 și 2.4.5;

[...]”

22 Punctul 2.3 din anexa V la Directiva 2000/60 privește evaluarea stării chimice a apelor subterane. Punctul 2.3.1 din această anexă menționează „conductivitatea” și „concentrația poluanților” ca fiind „[p]arametrii pentru examinarea stării chimice” a apelor subterane.

23 Punctul 2.3.2 din anexa V la această directivă definește „starea chimică bună” a apelor subterane după cum urmează:

„Definirea stării chimice bune a apelor subterane

Elemente	Stare bună
În general	Compoziția chimică a corpului de apă subterană este astfel încât concentrațiile poluanților: – conform specificațiilor de mai jos, nu indică efecte ale unor intruziuni saline sau ale altor intruziuni; – nu depășesc standardele de calitate aplicabile în temeiul altor dispoziții legale comunitare aplicabile în conformitate cu articolul 17; – nu duc la nerealizarea obiectivelor de mediu prevăzute în temeiul articolului 4 pentru apele de suprafață asociate sau la diminuarea semnificativă a calității ecologice sau chimice a corpurilor respective și nici la deteriorarea semnificativă a ecosistemelor terestre care depind direct de corpul de apă subterană.
[...]	[...]”

24 Punctul 2.4 din anexa V la această directivă privește monitorizarea stării chimice a apelor subterane și prevede, printre altele, la punctul 2.4.1 din aceasta, că „[r]ețeaua de monitorizare trebuie concepută astfel încât să ofere o imagine coerentă și globală asupra stării chimice a apelor subterane din fiecare district hidrografic și să permită detectarea prezenței tendințelor ascendente pe termen lung ale poluării induse antropic”.

25 Punctul 2.4.5 din anexa V la aceeași directivă privește interpretarea și prezentarea stării chimice a apelor subterane. Acesta are următorul cuprins:

„Pentru evaluarea stării, rezultatele obținute din punctele individuale de monitorizare dintr-un corp de apă subterană sunt totalizate pentru corp ca întreg. Fără a aduce atingere directivelor în cauză, pentru a obține o stare bună a unui corp de apă subterană, trebuie, pentru acei parametri chimici pentru care legislația comunitară prevede standarde de calitate a mediului:

- să se calculeze valoarea medie a rezultatelor monitorizării în fiecare punct din corpul sau grupul de corpuri de apă subterană și
- în conformitate cu articolul 17, aceste valori medii să fie utilizate pentru a demonstra conformitatea cu o stare chimică bună a apelor subterane.

Sub rezerva punctului 2.5, statele membre furnizează o hartă care indică starea chimică a apelor subterane, indicată prin următoarele culori:

bună: verde

mediocră: roșu.

[...]

Aceste hărți sunt incluse în planul de gestionare a districtului hidrografic.”

Dreptul german

- 26 Articolul 46 din *Verwaltungsverfahrensgesetz* (Legea privind procedura administrativă) din 23 ianuarie 2003 (BGBl. 2003 I, p. 102), referitor la efectele viciilor de procedură și de formă, prevede:

„Anularea unui act administrativ care nu este afectat de nulitate în temeiul articolului 44 nu poate fi solicitată numai pentru motivul că acesta a fost adoptat cu încălcarea normelor de procedură sau a formalităților sau a unei competențe teritoriale atunci când este evident că respectiva încălcare nu a avut niciun efect asupra fondului deciziei.”

- 27 Articolul 4 din *Umweltrechtsbehelfsgesetz* (Legea privind căile de atac în materie de mediu) din 7 decembrie 2006 (BGBl. 2006 I, p. 2816), în versiunea publicată la 23 august 2017 (BGBl. 2017 I, p. 3290), are următorul cuprins:

„(1) Anularea unei decizii de aprobare de dezvoltare a unui proiect în conformitate cu punctele 1-2b ale articolului 1 alineatul (1) prima teză poate fi solicitată atunci când:

1. nu s-a procedat, nici măcar *a posteriori*
 - a) la o evaluare ecologică impusă de dispozițiile *Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung* (Legea privind evaluarea efectelor asupra mediului) din 24 februarie 2010 (BGBl. 2010 I, p. 94), [...] sau
 - b) la o examinare prealabilă de la caz la caz a necesității de a realiza o evaluare ecologică, impusă de dispozițiile Legii privind evaluarea efectelor asupra mediului

[...]

2. o participare a publicului necesară în sensul articolului 18 din Legea privind evaluarea efectelor asupra mediului sau în sensul articolului 10 din *Bundes-Immissionsschutzgesetz* (Legea federală privind protecția împotriva emisiilor) nu a avut loc nici la data prevăzută, nici ulterior, sau

3. a intervenit un alt viciu de procedură care
 - a) nu a fost îndreptat,
 - b) este comparabil ca natură și gravitate cu cazurile menționate la punctele 1 și 2 și
 - c) a privat publicul interesat de posibilitatea prevăzută de lege de a participa la procesul de luare a deciziilor; o astfel de participare la procesul de luare a deciziilor include accesul la documente, care trebuie afișate spre consultare de către public.

[...]

(1a) Articolul 46 din Legea privind contenciosul administrativ [...] se aplică erorilor de procedură care nu intră sub incidența alineatului (1) de mai sus. În cazul în care instanța nu poate stabili dacă un viciu de procedură în conformitate cu primul paragraf a avut o incidență asupra fondului deciziei, o astfel de incidență este prezumată.

[...]

(3) Alineatele (1)-(2) se aplică căilor de atac formulate de:

1. persoane în temeiul articolului 61 punctul 1 din *Verwaltungsgerichtsordnung* (Legea privind organizarea instanțelor administrative) din 21 ianuarie 1960 (BGBl. 1960 I, p. 17) și a asociațiilor în temeiul articolului 61 punctul 2 din această lege, precum și prin
2. asociații care îndeplinesc cerințele prevăzute la articolul 3 alineatul (1) sau la articolul 2 alineatul (2).

Punctul 3 primul paragraf al alineatului (1) se aplică căilor de atac formulate de persoane și de asociații în conformitate cu punctul 1 primul paragraf, cu condiția ca anularea unei decizii să poată fi solicitată numai dacă viciul de procedură a privat partea interesată de posibilitatea de a participa la procesul de luare a deciziilor, astfel cum este prevăzut de lege.

[...]"

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 28 Prin decizia din 27 septembrie 2016 (denumită în continuare „decizia în litigiu”), districtul Detmold (denumit în continuare „autoritatea de aprobare de dezvoltare”) a aprobat, la cererea administrației construcțiilor rutiere din landul Renania de Nord-Westfalia, planul de construcție a tronsonului autostrăzii A 33/ruta federală B 61, care cuprinde trei până la patru benzi pe o distanță de aproximativ 3,7 kilometri.
- 29 Această decizie a permis de asemenea inițiatorul proiectului să evacueze apa pluvială care curgea pe suprafețe rutiere în trei corpuri de apă sau în apa subterană. În această privință, decizia cuprindea, atât pentru evacuarea apelor pluviale în apele de suprafață, cât și pentru infiltrarea acestora în apele subterane, numeroase dispoziții anexe destinate să garanteze protecția apelor.
- 30 Documentele referitoare la proiectul în cauză au fost puse la dispoziția publicului în perioada 30 august -29 septembrie 2010. Dacă documentele referitoare la circulație, la protecția speciilor și la faună erau menționate în anunțul acestei puneri la dispoziție, nu aceasta era situația documentelor referitoare la protecția împotriva zgomotului și la drenajul apelor, ceea ce a dat naștere anumitor obiecții din partea publicului.
- 31 Ținând seama de procedura de consultare, inițiatorului proiectului a efectuat diverse modificări ale planului, legate în special de drenarea apelor pluviale. În plus, acesta a întocmit o „pagină de gardă” în care erau enumerate documentele puse la dispoziția publicului. Prin urmare, au fost ridicate alte obiecții de către public în cadrul noii consultări care a avut loc între 19 mai și 18 iunie 2014.
- 32 În urma aprobării de dezvoltare a proiectului în cauză, reclamantii din acțiunea principală, care fac obiectul unei exproprieri sau care dispun, în perimetrul proiectului, de un puț domestic care servește la aprovizionarea lor individuală cu apă potabilă, au sesizat instanța de trimitere, Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), cu o acțiune îndreptată împotriva deciziei în litigiu. În acest cadru, instanța menționată este obligată să efectueze o examinare completă a legalității respectivei decizii.
- 33 În această privință, Bundesverwaltungsgericht arată că, înainte de aprobarea de dezvoltare a planului de construcție, corpurile de apă nu au făcut obiectul niciunui control documentat referitor la protecția corpurilor de apă vizate.
- 34 Desigur, autoritatea de aprobare de dezvoltare a afirmat că, în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare, a fost efectuat un control al corpurilor de apă în cauză. Cu toate acestea, abia în cursul procedurii contencioase această autoritate a furnizat un studiu tehnic privind drenarea apelor, de 48 de pagini în total, care descria corpurile de apă vizate și efectele proiectului în cauză asupra elementelor lor calitative (denumit în continuare „studiul tehnic privind drenarea apelor”). Acesta este motivul pentru care instanța de trimitere consideră că publicul nu a fost informat suficient cu privire la efectele proiectului asupra mediului în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare, care este, prin urmare, afectat de un viciu de procedură.

- 35 Or, în speță, potrivit Bundesverwaltungsgericht, acest viciu de procedură nu este de natură să determine anularea deciziei în litigiu, din moment ce nu a existat o influență asupra sensului respectivei decizii. În acest caz, în temeiul dreptului german aplicabil, un asemenea viciu de procedură nu poate fi invocat de un reclamant individual și nu este de natură să determine anularea deciziei de aprobare de dezvoltare a planului decât dacă respectivul reclamant a fost privat efectiv de posibilitatea de a participa la procesul decizional.
- 36 În continuare, instanța de trimitere ridică problema dacă este exclus ca controlul privind interzicerea deteriorării corpurilor de apă vizate de un proiect să poată interveni numai după adoptarea deciziei de aprobare de dezvoltare. Ea consideră că Directiva 2000/60 ar putea impune ca respectivul control să fie efectuat înaintea acestui moment în cadrul unei proceduri administrative transparente. Aceasta ar implica faptul că sarcina de a efectua demersurile necesare și de a întocmi documentația solicitată nu le revine instanțelor, în cadrul unei proceduri contencioase, ci autorităților administrative competente.
- 37 În cazul în care ar trebui reținută această interpretare a Directivei 2000/60, instanța de trimitere consideră că îi revine sarcina de a decide dacă, în cauza principală, procedura administrativă trebuia să fie redeschisă pentru a se proceda la o nouă consultare publică.
- 38 În acest cadru, ar fi necesar să se răspundă la întrebarea dacă documentele puse la dispoziția publicului în temeiul articolului 6 din Directiva 2011/92 trebuie să cuprindă în mod sistematic un raport referitor la respectarea reglementării privind la calitatea apei. Bundesverwaltungsgericht apreciază că, atunci când un inițiator al unui proiect efectuează un control al condițiilor prevăzute de Directiva 2000/60, raportul pe care îl prezintă autorității responsabile cu aprobarea de dezvoltare ar trebui considerat unul dintre „principalele rapoarte”, în sensul articolului 6 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2011/92, și ar trebui, prin urmare, să fie accesibil în cursul fazei de consultare publică.
- 39 Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței Bundesverwaltungsgericht, o nouă participare a publicului nu este întotdeauna necesară. Astfel, în speță, studiul tehnic privind drenajul apelor nu a fost redactat decât după pronunțarea Hotărârii din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), și, în consecință, după faza consultării publice. În această situație foarte specifică, ar putea fi omisă o nouă participare a publicului în măsura în care diferitele documente accesibile publicului înainte de aprobarea de dezvoltare a proiectului îndeplinesc două condiții. Pe de o parte, aceste documente trebuie în esență să cuprindă aceleași informații ca un raport care examinează, în raport cu criteriile prevăzute de Directiva 2000/60, efectele proiectului asupra apei. Pe de altă parte, trebuie ca documentele disponibile, precum și raportul menționat să ajungă la aceleași concluzii.
- 40 Pe de altă parte, instanța de trimitere apreciază că obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă privește atât apele de suprafață, cât și apele subterane și că considerațiile care decurg din Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), în ceea ce privește apele de suprafață, pot fi transpuse pe scară largă în privința apelor subterane. Cu toate acestea, pentru a stabili dacă există sau nu o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă subterană, Directiva 2000/60 nu ar distinge decât „starea bună” de „starea mediocră”. În plus, în conformitate cu punctul 2.4.5 din anexa V la această directivă, o deteriorare constatată local nu ar putea fi luată în considerare decât dacă afectează întregul corp de apă.
- 41 Ținând seama de Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), instanța de trimitere consideră că există o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă subterană în două situații: pe de o parte, în cazul în care cel puțin unul dintre elementele de calitate prevăzute în anexa V la Directiva 2000/60 nu respectă, ca urmare a proiectului, unul dintre parametrii aplicabili și, pe de altă parte, în cazul în care concentrația de poluanți care depășesc deja o valoare limită în vigoare este încă în creștere.

- 42 În ceea ce privește valorile-limită în vigoare, Bundesverwaltungsgericht apreciază că trebuie să se facă trimitere la Directiva 2006/118, dar că, în speță, nu s-ar putea constata nicio deteriorare a corpurilor de apă subterană.
- 43 În sfârșit, instanța de trimitere consideră că obligațiile de a preveni deteriorarea și de a îmbunătăți starea corpurilor de apă prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60 nu presupun ca toți membrii publicului interesat de un proiect și care invocă o atingere adusă drepturilor lor să poată contesta o decizie care încalcă aceste obligații. Astfel, în temeiul dreptului german aplicabil, o acțiune a unui reclamant individual nu ar fi admisibilă decât dacă acest reclamant ar invoca încălcarea dispozițiilor care urmăresc cel puțin în parte să îi protejeze propriile drepturi.
- 44 Atât obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă, cât și obligația de a îmbunătăți aceste corpuri ar trebui respectate de autoritățile publice. Totuși, în dreptul german, aceste obligații nu conferă niciun drept subiectiv particularilor eventual vizați de impactul unui proiect asupra apei. Ele ar stabili obiective de gestionare a apei și ar servi exclusiv interesului public.
- 45 În această privință, din Hotărârea din 15 octombrie 2015, Comisia/Germania (C-137/14, EU:C:2015:683), din Hotărârea din 8 noiembrie 2016, Lesoochránárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838), și din Hotărârea din 20 decembrie 2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation (C-664/15, EU:C:2017:987), ar rezulta că este suficient ca asociații de protecție a mediului să dispună de posibilitatea de a solicita verificarea respectării reglementării Uniunii în materie de mediu care servește interesului public. Această concepție a dreptului la o cale de atac ar corespunde celei a articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2011/92 și a articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus.
- 46 În aceste condiții, din considerentele (24) și (37), precum și din articolul 1 prima liniuță din Directiva 2000/60 ar reieși că aceasta protejează apa nu numai în calitate de componentă a ecosistemului, ci și în scopul aprovizionării populației cu apă potabilă. Prin urmare, ar trebui să se considere că obligațiile pe care le stabilește contribuie la protecția sănătății umane. Conform jurisprudenței Curții (Hotărârea din 25 iulie 2008, Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447, Hotărârea din 8 noiembrie 2016, Lesoochránárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, și Hotărârea din 20 decembrie 2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation, C-664/15, EU:C:2017:987), persoanele a căror sănătate este amenințată de încălcarea dispozițiilor imperative ale unei directive ar trebui să o poată invoca în fața instanței naționale competente.
- 47 Având în vedere aceste considerații, nu ar fi exclus ca reclamantii din litigiul principal care dispun de un puț domestic în perimetrul proiectului în cauză să poată invoca o încălcare a interdicției de deteriorare și a obligației de îmbunătățire a stării corpurilor de apă prevăzute de Directiva 2000/60 atunci când sănătatea lor poate fi amenințată ca urmare a nerespectării obligațiilor menționate.
- 48 În aceste condiții, Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 11 alineatul (1) litera (b) din Directiva [2011/92] trebuie interpretat în sensul că este compatibilă cu acesta o dispoziție națională potrivit căreia un reclamant care nu este o asociație recunoscută de mediu poate solicita anularea unei decizii din cauza unui viciu de procedură numai atunci când viciul respectiv l-a privat personal de posibilitatea legală de participare la procesul de luare a deciziilor?
- 2) a) Articolul 4 alineatul (1) litera (a) punctele (i)-(iii) din Directiva [2000/60] trebuie interpretat în sensul că nu prevede numai un criteriu de fond, ci include, de asemenea, cerințe privind procedura de autorizare administrativă?

- b) În cazul unui răspuns afirmativ la litera a): participarea publicului în sensul articolului 6 din Directiva [2011/92] trebuie să se refere în mod obligatoriu la documentația de evaluare cu privire la domeniul apei în sensul de mai sus sau se permite o diferențiere în funcție de data întocmirii documentului și de complexitatea acestuia?
- 3) Noțiunea de «deteriorare a stării unui corp de apă subterană» de la articolul 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i) din Directiva [2000/60] trebuie interpretată în sensul că există o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă subterană de îndată ce, din cauza proiectului, s-a depășit cel puțin un standard de calitate a mediului, pentru un anumit parametru, și independent de acest aspect, în sensul că, atunci când concentrația unui poluant a depășit deja pragul determinant, orice altă creștere (măsurabilă) a concentrației constituie o deteriorare?
- 4) a) Luând în considerare efectul său obligatoriu (articolul 288 TFUE) și garantarea protecției jurisdicționale efective (articolul 19 TUE), articolul 4 din Directiva [2000/60] trebuie interpretat în sensul că toți membrii publicului interesat de un proiect care pretind că aprobarea proiectului aduce atingere drepturilor lor sunt împuterniciți să invoce în instanță și încălcări ale interdicției deteriorării și ale obligației de îmbunătățire prevăzute de legislația în domeniul apei?
- b) În cazul unui răspuns negativ la litera a): având în vedere finalitatea articolului 4 din Directiva [2000/60], această dispoziție trebuie interpretată în sensul că, în orice caz, reclamantii care, în scopul alimentării cu apă pentru uz privat, exploatează fântâni domestice în imediata apropiere a șoselei planificate pot să invoce în instanță încălcări ale interdicției deteriorării și ale obligației de îmbunătățire prevăzute de legislația în domeniul apei?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 49 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 11 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/92 trebuie interpretat în sensul că permite statelor membre să prevadă că o cerere de anulare a deciziei de aprobare de dezvoltare a unui proiect pentru viciu de procedură nu este admisibilă decât dacă neregularitatea în cauză a privat reclamantul de dreptul său de a participa la luarea deciziilor în materie de mediu garantat de articolul 6 din această directivă.
- 50 Din decizia de trimitere reiese că proiectul în cauză, și anume construirea unui tronson de autostradă, a fost supus, anterior aprobării dezvoltării sale, unei evaluări a efectelor sale asupra mediului. În special, acesta putea avea un impact asupra stării corpurilor de apă de suprafață și subterane situate în perimetrul proiectului, în special ca urmare a drenajului apelor pluviale. Cu toate acestea, înainte de adoptarea deciziei în litigiu, nu a fost făcută publică nicio documentație referitoare la efectele proiectului asupra apelor și respectarea obligațiilor care decurg în special din articolul 4 din Directiva 2000/60. Potrivit instanței de trimitere, aprobarea de dezvoltare a proiectului în cauză este, în consecință, afectată de un viciu de procedură.
- 51 Din decizia de trimitere reiese de asemenea că, în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare a proiectului în cauză, a fost efectuat un control al corpurilor de apă vizate, fără să fi fost documentat. Studiul tehnic privind drenarea apelor, care cuprinde indicații referitoare la examinarea respectării obligațiilor care decurg din articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60, nu a fost întocmit decât după aprobarea de dezvoltare a proiectului.
- 52 Pe de altă parte, instanța de trimitere subliniază că proiectul în cauză respectă obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă, prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60. Având în vedere creșterea minimă a cotei de clorură, care ar rămâne sub valorile limită aplicabile, acest

proiect nu va antrena, cel mai probabil, deteriorarea calității apelor. În consecință, ar fi evident că viciul de procedură invocat de reclamantii din litigiul principal nu a avut niciun impact asupra sensului deciziei în litigiu.

- 53 Pe baza acestei ultime premise trebuie să se răspundă la prima întrebare adresată Curții.
- 54 Trebuie amintit că, potrivit articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2011/92, statele membre se asigură, în conformitate cu sistemul legislativ intern aplicabil, că membrii „publicului interesat” care fie au un interes suficient, fie pretind încălcarea unui drept, atunci când procedurile de drept administrativ al unui stat membru impun această condiție preliminară, au acces la o cale de atac împotriva deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor acestei directive, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a acestora.
- 55 Astfel, admisibilitatea unei căi de atac poate fi subordonată fie existenței unui „interes suficient”, fie existenței „încălării unui drept”, în funcție de împrejurarea dacă legislația națională face sau nu face apel la una sau la alta dintre aceste condiții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 aprilie 2015, Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, punctul 33).
- 56 Articolul 11 alineatul (3) din Directiva 2011/92 prevede că statele membre stabilesc ce înseamnă fie un interes suficient, fie încălcarea unui drept în conformitate cu obiectivul de a acorda un acces amplu la justiție publicului interesat.
- 57 În această privință, Curtea a statuat că legiuitorul național are posibilitatea de a limita drepturile a căror încălcare poate fi invocată de un particular în cadrul unei acțiuni în justiție împotriva uneia dintre deciziile, acțiunile sau omisiunile avute în vedere la articolul 10a din Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 1985, L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174), devenit articolul 11 din Directiva 2011/92, numai la drepturile subiective publice, și anume drepturi individuale care pot, potrivit dreptului național, să fie calificate ca drepturi subiective publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 mai 2011, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, C-115/09, EU:C:2011:289, punctul 45, Hotărârea din 16 aprilie 2015, Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, punctul 40, și Hotărârea din 15 octombrie 2015, Comisia/Germania, C-137/14, EU:C:2015:683, punctul 33).
- 58 Curtea a statuat de asemenea că, atunci când un viciu de procedură nu produce consecințe de natură să afecteze sensul deciziei atacate, acesta nu poate fi considerat ca aducând atingere drepturilor sale celui care îl invocă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Gemeinde Altrip și alții, C-72/12, EU:C:2013:712, punctul 49).
- 59 Astfel, ținând seama de faptul că articolul 11 din Directiva 2011/92 lasă statelor membre o marjă de manevră apreciabilă pentru a stabili ceea ce constituie o încălcare a unui drept în sensul acestui articol 11 alineatul (1) litera (b), dreptul național poate să nu recunoască o astfel de atingere dacă se stabilește că se poate presupune, în funcție de împrejurările cauzei, că decizia contestată nu ar fi fost diferită fără viciul de procedură invocat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Gemeinde Altrip și alții, C-72/12, EU:C:2013:712, punctele 50 și 51).
- 60 Prin urmare, o reglementare națională care subordonează admisibilitatea căilor de atac ale particularilor condiției ca aceștia să invoce o atingere adusă unui drept și care, în același timp, permite particularilor să invoce un viciu de procedură care afectează participarea publicului la procesul decizional, chiar dacă acest viciu nu a avut impact asupra sensului deciziei în cauză, deschide o cale de atac și în cazuri în care articolul 11 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/92 nu impune acest lucru.

- 61 În consecință, legiuitorului național îi este permis să subordoneze admisibilitatea unei acțiuni în anularea deciziei de aprobare de dezvoltare a unui proiect pentru viciu de procedură, în cazul în care acesta din urmă nu este de natură să modifice sensul respectivei decizii, condiției ca el să fi privat efectiv reclamantii de dreptul lor de a participa la procesul decizional.
- 62 Pentru orice eventualitate, trebuie să se mai arate că, astfel cum se subliniază la punctul 90 a doua liniuță din prezenta hotărâre, în lipsa din dosarul pus la dispoziția publicului a datelor necesare în vederea evaluării efectelor unui proiect asupra apei, publicului nu i se oferă posibilitatea de a participa în mod util la procesul decizional.
- 63 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare adresată că articolul 11 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/92 trebuie interpretat în sensul că permite statelor membre să prevadă că, atunci când un viciu de procedură care afectează decizia de aprobare de dezvoltare a unui proiect nu este de natură să îi modifice sensul, cererea de anulare a acestei decizii nu este admisibilă decât dacă neregularitatea în cauză a privat reclamantul de dreptul său de a participa la procesul decizional în materie de mediu, garantat de articolul 6 din această directivă.

Cu privire la a doua întrebare

- 64 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că se opune ca controlul respectării obligațiilor pe care le prevede să poată interveni numai după ce aprobarea de dezvoltare a proiectului a fost emisă.
- 65 Dacă este cazul, instanța de trimitere urmărește să afle de asemenea dacă articolul 6 din Directiva 2011/92 trebuie interpretat în sensul că informațiile care trebuie puse la dispoziția publicului în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare a unui proiect trebuie să includă întotdeauna documente care presupun o examinare a acestui proiect în raport cu obligațiile stabilite prin Directiva 2000/60.
- 66 În ceea ce privește prima parte a celei de a doua întrebări, este necesar să se arate, cu titlu introductiv, că întrebările instanței de trimitere privesc nu numai obligațiile prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2000/60 pentru apele de suprafață, ci și pe cele prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (b) din această directivă pentru apele subterane.
- 67 Potrivit articolului 1 primul paragraf litera (a) din Directiva 2000/60, obiectul acesteia este de a stabili un cadru pentru protecția apelor interioare de suprafață, a apelor de tranziție, a apelor de coastă și a apelor subterane, urmărind prevenirea deteriorărilor ulterioare, conservarea și îmbunătățirea stării ecosistemelor acvatice și a ecosistemelor terestre care depind în mod direct de ecosistemele acvatice.
- 68 În această privință, trebuie amintit că articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2000/60 impune două obiective distincte, deși intrinsec legate. Pe de o parte, conform articolului 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i), statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă de suprafață (obligația de a preveni deteriorarea). Pe de altă parte, în aplicarea acestui articol 4 alineatul (1) litera (a) punctele (ii) și (iii), statele membre protejează, îmbunătățesc și refac toate corpurile de apă de suprafață cu scopul de a obține o stare bună cel mai târziu la sfârșitul anului 2015 (obligația de îmbunătățire) (Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 39).
- 69 Articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2000/60 stabilește, pentru apele subterane, obligații în mare parte identice cu cele prevăzute pentru apele de suprafață. Pe de o parte, conform articolului 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i), statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă subterană (obligația de a preveni deteriorarea). Pe de altă

parte, în aplicarea articolului 4 alineatul (1) litera (b) punctul (ii), statele membre protejează, îmbunătățesc și refac toate corpurile de apă subterană cu scopul de a obține o stare bună cel mai târziu la sfârșitul anului 2015 (obligația de îmbunătățire).

- 70 Prin urmare, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 56 din concluziile sale, obiectivele Directivei 2000/60 pentru apele de suprafață și pentru apele subterane sunt similare.
- 71 În această privință, trebuie amintit că scopul Directivei 2000/60 constă în atingerea, printr-o acțiune coordonată, a „stării bune” a tuturor apelor de suprafață și subterane ale Uniunii Europene până în anul 2015. Atât obligația de îmbunătățire, cât și obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă urmăresc realizarea acestui obiectiv calitativ (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctele 37, 38 și 41).
- 72 În plus, din modul de redactare, din structura și din finalitatea articolului 4 din Directiva 2000/60 rezultă că, asemenea obligațiilor prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (a) pentru apele de suprafață, care, astfel cum a arătat Curtea în Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 43), au un caracter obligatoriu, cele prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (b) pentru apele subterane au de asemenea un asemenea caracter.
- 73 Astfel, articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60 nu se limitează să prevadă, potrivit unei formulări programatice, simple obiective de planificare a gestionării, ci produce efecte obligatorii, după ce starea ecologică a corpului de apă în cauză a fost stabilită în fiecare etapă a procedurii prevăzute de această directivă.
- 74 Articolul 4 din Directiva 2000/60 nu conține numai obligații de planificare pe termen mai lung prevăzute de planuri de gestionare și de programe de măsuri, ci privește și proiecte specifice cărora li se aplică de asemenea interdicția deteriorării stării corpurilor de apă. În consecință, un stat membru este obligat să refuze aprobarea de dezvoltare a unui proiect atunci când acesta din urmă este de natură să deterioreze starea corpului de apă în cauză sau să compromită obținerea unei „stări bune” a corpurilor de apă de suprafață sau subterane, sub rezerva derogărilor prevăzute de asemenea la acest articol 4 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctele 47, 48 și 50).
- 75 Mai precis, astfel cum a statuat Curtea, atunci când un proiect poate produce efecte negative pentru apă, dezvoltarea acestuia nu poate fi aprobată decât dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 4 alineatul (7) literele (a)-(d) din această directivă. Revine autorităților naționale competente să aprobe dezvoltarea unui proiect sarcina de a controla dacă aceste condiții sunt îndeplinite înainte de a elibera o astfel de aprobare de dezvoltare, fără a aduce atingere unui eventual control jurisdicțional (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iunie 2017, Folk, C-529/15, EU:C:2017:419, punctele 36 și 39).
- 76 Din cele de mai sus rezultă că, în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare a unui proiect și, prin urmare, înainte de adoptarea unei decizii, autoritățile competente sunt obligate, în temeiul articolului 4 din Directiva 2000/60, să controleze dacă acest proiect poate avea efecte negative asupra apei care ar fi contrare obligațiilor de a preveni deteriorarea și de a îmbunătăți starea corpurilor de apă de suprafață și subterană. Această dispoziție se opune, în consecință, ca un astfel de control să nu intervină decât după acest moment.
- 77 În ceea ce privește a doua parte a celei de a doua întrebări, referitoare la informațiile care trebuie puse la dispoziția publicului înainte de aprobarea de dezvoltare a unui proiect, trebuie amintit că articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2011/92 impune ca proiectele care pot avea efecte importante asupra mediului, prevăzute la articolul 4 din aceasta coroborat cu anexa I sau II la aceasta, să fie supuse unei evaluări a efectelor asupra mediului înainte de acordarea aprobării de dezvoltare (Hotărârea din 28 februarie 2018, Comune di Castellsbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, punctul 24).

- 78 Caracterul prealabil al unei astfel de evaluări se justifică prin necesitatea ca, în cadrul procesului decizional, autoritatea competentă să ia în considerare cât mai devreme posibil efectele asupra mediului ale tuturor proceselor de planificare tehnică și de luare a deciziilor pentru a preveni apariția poluării sau a fenomenelor nocive de la bun început mai degrabă decât să se încerce ulterior a se neutraliza (Hotărârea din 28 februarie 2018, Comune di Castelbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, punctul 25).
- 79 Articolul 3 din Directiva 2011/92 enumeră factorii care trebuie luați în considerare la evaluarea efectelor unui proiect asupra mediului. În conformitate cu articolul 3 litera (b), este necesar să se identifice, să se descrie și să se evalueze în mod adecvat impactul direct și indirect ale unui proiect asupra solului, a apei, a aerului, a climei și a peisajului.
- 80 Printre informațiile pe care inițiatorul proiectului trebuie, în orice caz, să le furnizeze autorității de decizie figurează, în conformitate cu articolul 5 alineatul (3) literele (b) și (c) din Directiva 2011/92, o descriere a măsurilor preconizate pentru a evita, a reduce și, dacă se poate, a remedia efectele negative semnificative, precum și datele necesare pentru a identifica și a evalua principalele efecte pe care proiectul ar putea să le aibă asupra mediului.
- 81 Prin urmare, în lumina articolului 3 litera (b) din Directiva 2011/92, precum și având în vedere caracterul imperativ al controlului care trebuie efectuat în aplicarea Directivei 2000/60, amintit la punctele 74-76 din prezenta hotărâre, și importanța acordată de această din urmă directivă protecției apelor, trebuie să se constate că informațiile vizate la articolul 5 alineatul (3) literele (b) și (c) din Directiva 2011/92 trebuie să cuprindă datele necesare pentru evaluarea efectelor unui proiect asupra stării corpurilor de apă vizate în raport cu criteriile și cu obligațiile prevăzute în special de articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60.
- 82 În plus, din articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2011/92 reiese că statele membre trebuie să adopte măsurile necesare pentru a asigura că inițiatorul proiectului furnizează într-o formă corespunzătoare informațiile precizate în anexa IV la această directivă, în măsura în care respectivele informații sunt relevante pentru evaluarea efectelor unui anumit proiect și în limita a ceea ce se poate solicita în mod rezonabil unui operator privat. Aceste informații cuprind, în conformitate cu punctul 4 din această anexă, o descriere a efectelor directe, indirecte, secundare, cumulative, pe termen scurt, mediu și lung, permanente și temporare, pozitive și negative ale proiectului care rezultă în special din utilizarea resurselor naturale și din emisiile de poluanți.
- 83 Toate informațiile astfel colectate trebuie, în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2011/92, să fie puse la dispoziția publicului interesat în termene rezonabile.
- 84 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se concluzioneze că, în temeiul Directivei 2011/92 și în special al articolelor 3, 5 și 6 din aceasta, informațiile puse la dispoziția publicului în vederea consultării înainte de aprobarea de dezvoltare a unui proiect trebuie să cuprindă datele necesare pentru evaluarea efectelor acestuia asupra apei în raport cu criteriile și cu obligațiile prevăzute în special la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60.
- 85 Pe de altă parte, deși nu se poate deduce din articolele 5 și 6 din Directiva 2011/92 că datele care permit evaluarea efectelor unui proiect asupra apei trebuie să figureze în mod necesar într-un singur document, precum un raport sau un studiu tehnic, publicul interesat trebuie, astfel cum impune articolul 6 alineatele (4) și (6) din această directivă, să aibă posibilitatea efectivă de a participa la procesul decizional și de a se pregăti corespunzător în acest scop.
- 86 Prin urmare, este important ca elementele din dosarul pus la dispoziția publicului să îi permită acestuia din urmă să obțină o imagine precisă a impactului proiectului în cauză asupra stării corpurilor de apă vizate, pentru a putea verifica respectarea obligațiilor care decurg în special din articolul 4 din Directiva

2000/60. În special, datele furnizate trebuie să fie de natură să evidențieze dacă, având în vedere criteriile stabilite de această directivă, proiectul în cauză poate conduce la o deteriorare a unui corp de apă.

- 87 În orice caz, un dosar incomplet sau date repartizate, fără coerență, într-o multitudine de documente nu sunt de natură să permită publicului interesat să participe în mod util la procesul decizional și, prin urmare, nu îndeplinesc cerințele care decurg din articolul 6 din Directiva 2011/92.
- 88 În plus, în conformitate cu articolul 5 alineatul (3) litera (e) din această directivă, inițiatorul proiectului trebuie să întocmească un „rezumat netehnic” al informațiilor menționate la literele (a)-(d) ale alineatului (3), ceea ce include datele necesare pentru a identifica și a evalua principalele efecte pe care proiectul ar putea să le aibă asupra mediului. Acest rezumat trebuie, în temeiul articolului 6 alineatul (3) litera (a) din directiva menționată, să fie de asemenea pus la dispoziția publicului.
- 89 În speță, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă dosarul la care publicul avea acces înainte de aprobarea de dezvoltare a proiectului în cauză îndeplinește toate cerințele care decurg din articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2011/92 coroborat cu articolul 5 alineatele (1) și (3) din această directivă, astfel cum au fost precizate în prezenta hotărâre.
- 90 În lumina considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare adresată că:
- articolul 4 din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că se opune ca controlul exercitat de autoritatea competentă cu privire la respectarea obligațiilor pe care acesta le prevede, printre care cea de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă, atât de suprafață, cât și subterane, vizate de un proiect, să poată interveni numai după ce dezvoltarea acestuia a fost aprobată și
 - articolul 6 din Directiva 2011/92 trebuie interpretat în sensul că informațiile care trebuie puse la dispoziția publicului în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare a unui proiect trebuie să includă datele necesare pentru evaluarea efectelor acestuia din urmă asupra apei în raport cu criteriile și cu obligațiile prevăzute în special la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60.

Cu privire la a treia întrebare

- 91 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i) din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că trebuie considerată o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă subterană ca urmare a unui proiect depășirea unui parametru al cel puțin unuia dintre standardele de calitate a mediului. Aceasta dorește de asemenea să afle dacă trebuie să se aprecieze că reprezintă o astfel de deteriorare o creștere previzibilă a concentrației unui poluant atunci când pragul stabilit pentru acesta este deja depășit.
- 92 Trebuie amintit că, în Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 70), Curtea a statuat că noțiunea de „deteriorare a stării” unui corp de apă de suprafață, vizată la articolul 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva 2000/60, trebuie interpretată în sensul că există o deteriorare de îndată ce starea a cel puțin unul dintre elementele de calitate, vizate de anexa V la directiva menționată, se degradează cu o clasă, chiar dacă această degradare nu se traduce printr-o degradare de clasificare, în ansamblul său, a corpului de apă de suprafață. Cu toate acestea, în cazul în care elementul de calitate în cauză figurează deja în clasa cea mai joasă, orice degradare a acestui element constituie o „deteriorare a stării” unui corp de apă de suprafață, în sensul acestei dispoziții.
- 93 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 55 din concluzii, este adevărat că, spre deosebire de corpurile de apă de suprafață – pentru care Directiva 2000/60 prevede o scară de cinci clase de stare ecologică –, aceasta nu face deosebirea decât între „stare bună” și „stare mediocră” în ceea ce privește

starea cantitativă și chimică a corpurilor de apă subterană. Din articolul 2 punctele 25 și 28 rezultă că această clasificare se efectuează cu ajutorul tabelelor care figurează la punctele 2.1.2 și 2.3.2 din anexa V.

- 94 Cu toate acestea, este necesar să se arate că, în pofida acestor diferențe privind modul de determinare a stării corpurilor de apă, după cum este vorba despre apă de suprafață sau despre apă subterană, aceleași principii determină domeniul de aplicare al noțiunii „deteriorare a stării” apelor, indiferent de tipul de apă în cauză.
- 95 Astfel, s-a arătat la punctele 68-72 din prezenta hotărâre că obiectivele Directivei 2000/60, atât pentru apa de suprafață, cât și pentru apa subterană, precum și obligațiile care decurg din articolul 4 alineatul (1) din această directivă pentru aceste tipuri de apă sunt în mare parte identice.
- 96 În special, aceasta este situația obligației de a preveni deteriorarea stării apelor, prevăzută la articolul 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din această directivă, în ceea ce privește apele de suprafață, și la articolul 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i), în ceea ce privește apele subterane. Aceste două dispoziții nu fac trimitere la clasificarea prevăzută pentru aceste tipuri de apă în anexa V la aceeași directivă, astfel încât noțiunea de „deteriorare a stării” apelor este o noțiune cu întindere globală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 61).
- 97 În plus, Curtea a statuat că, în cazul în care clasele prevăzute în anexa V la Directiva 2000/60 ar fi determinante pentru a verifica dacă există o degradare, după clasificarea unui corp de apă de suprafață în clasa de stare cea mai joasă, o nouă degradare a stării acesteia nu ar mai fi posibilă din punct de vedere juridic. Or, ținând seama de însăși finalitatea Directivei 2000/60, corpurile de apă care se află într-o stare slabă merită o atenție deosebită în cadrul gestionării apelor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 63).
- 98 Același raționament se aplică *mutatis mutandis* apelor subterane.
- 99 În acest context, trebuie să se ia în considerare și articolul 4 alineatul (5) litera (c) din Directiva 2000/60, care prevede expres, în ceea ce privește corpurile de apă de suprafață puternic modificate pentru care statele membre pot urmări realizarea unor obiective de mediu mai puțin stricte, o interdicție privind orice degradare suplimentară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 64).
- 100 Având în vedere aceste elemente, noțiunea de „deteriorare a stării” apelor trebuie interpretată atât prin referire la un element de calitate, cât și la o substanță. Astfel, obligația de a preveni deteriorarea stării unui corp de apă își conservă pe deplin efectul util din moment ce înglobează orice schimbare de natură să compromită realizarea obiectivului principal al Directivei 2000/60 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 66).
- 101 În plus, în ceea ce privește criteriile care permit să se constate deteriorarea stării unui corp de apă, trebuie amintit că reiese din economia articolului 4 din Directiva 2000/60, în special de la alineatele (6) și (7) ale acestuia, că deteriorările stării unui corp de apă, chiar tranzitorii, sunt permise doar în condiții stricte. În consecință, pragul dincolo de care se constată o încălcare a obligației de a preveni deteriorarea stării unui corp de apă trebuie să fie cât mai scăzut posibil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 67).

- 102 În ceea ce privește în mod specific examinarea stării chimice a corpurilor de apă subterană, din cuprinsul punctului 2.3.1 din anexa V la Directiva 2000/60 reiese că conductivitatea apelor și concentrația de poluanți constituie parametri relevanți. Tabelul care figurează la punctul 2.3.2 din această anexă stabilește pentru fiecare dintre acești parametri elementele de calitate de care trebuie să se țină seama pentru a stabili dacă starea chimică a unui corp de apă este „bună” sau „mediocră”.
- 103 Pe de o parte, în ceea ce privește concentrația de poluanți, această examinare se bazează pe trei elemente de calitate. În primul rând, concentrațiile de poluanți nu indică efecte ale unei intruziuni saline sau ale altor intruziuni. În al doilea rând, aceste concentrații nu depășesc standardele de calitate aplicabile în temeiul altor dispoziții legale aplicabile în conformitate cu articolul 17 din Directiva 2000/60. În al treilea și ultimul rând, concentrațiile de poluanți în apa subterană nu duc la nerealizarea obiectivelor de mediu prevăzute în temeiul articolului 4 din această directivă pentru apele de suprafață asociate sau la diminuarea semnificativă a calității ecologice sau chimice a corpurilor respective și nici la deteriorarea semnificativă a ecosistemelor terestre care depind direct de corpul de apă subterană.
- 104 Pe de altă parte, în ceea ce privește conductivitatea, este important numai ca schimbările acesteia să nu indice o intruziune salină sau o altă intruziune în corpul de apă subterană.
- 105 În măsura în care punctul 2.3.2 din anexa V la Directiva 2000/60 face trimitere la standardele de calitate aplicabile în temeiul altor dispoziții legislative relevante conform articolului 17 din această directivă, trebuie arătat că această din urmă dispoziție prevede adoptarea de către legiuitorul Uniunii a unor măsuri specifice care urmăresc prevenirea și controlul poluării apelor subterane care cuprind, printre altele, criterii de evaluare a stării bune a acestor ape din punct de vedere chimic, în conformitate cu anexa II punctul 2.2 și cu anexa V punctele 2.3.2 și 2.4.5 la aceeași directivă. În acest sens, legiuitorul Uniunii a adoptat Directiva 2006/118.
- 106 Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118 prevede că, pentru evaluarea stării chimice a unui corp de apă subterană, statele membre utilizează, pe de o parte, standardele de calitate a apelor subterane care figurează în lista din anexa I la această directivă și, pe de altă parte, valorile prag care urmează să fie stabilite de statele membre, în conformitate cu anexa II la aceeași directivă, în special pentru poluanții care, pe teritoriul unui stat membru, au fost identificați ca contribuind la caracterizarea maselor de apă ca fiind expuse riscului.
- 107 În consecință, aceste standarde de calitate și valori prag constituie un element de calitate, în sensul punctului 2.3.2 din anexa V la Directiva 2000/60, care permite evaluarea unuia dintre parametrii determinanți pentru calificarea stării unui corp de apă subterană, și anume concentrația de poluanți.
- 108 Din moment ce, astfel cum s-a amintit la punctul 100 din prezenta hotărâre, noțiunea de „deteriorare a stării” apelor trebuie interpretată prin referire la un element de calitate sau la o substanță și că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 101 din prezenta hotărâre, pragul dincolo de care se constată o încălcare a obligației de a preveni deteriorarea stării unui corp de apă trebuie să fie cât mai scăzut posibil, este necesar să se constate că nerespectarea unuia dintre elementele de calitate menționate la punctul 2.3.2 din anexa V la Directiva 2000/60 constituie o deteriorare a calității chimice a corpului de apă subterană în cauză.
- 109 În special, depășirea, într-un corp de apă subterană, a unui singur standard de calitate sau a unei valori prag, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118, trebuie calificată drept încălcare a obligației de a preveni deteriorarea stării unui corp de apă subterană.

- 110 În plus, pentru aceleași motive ca cele evocate la punctul 108 din prezenta hotărâre și în special în lumina considerațiilor amintite la punctul 97 din aceasta, orice creștere ulterioară a concentrației unui poluant care, având în vedere articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118, depășește deja un standard de calitate a mediului sau o valoare prag stabilită de statul membru constituie de asemenea o deteriorare.
- 111 Pe de altă parte, pentru a răspunde la întrebările instanței de trimitere cu privire la luarea în considerare a modificărilor concentrației de poluanți constatate local pentru a verifica dacă există o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă, trebuie arătat că punctul 2.4 din anexa V la Directiva 2000/60 stabilește criteriile principale de monitorizare a stării chimice a apelor subterane. La punctul 2.4.5 din această anexă, menționat în mod expres de instanța de trimitere, figurează cerințe de interpretare și de prezentare.
- 112 Deși această din urmă dispoziție prevede, desigur, că trebuie să se efectueze calificarea stării chimice a unui corp de apă subterană drept „bună” sau „mediocră” prin reunirea rezultatelor diferitor puncte de monitorizare dintr-un corp de apă, nu rezultă că, pentru a constata o deteriorare a acestei stări, întregul corp de apă subterană trebuie afectat.
- 113 În special, reiese din rolul și din importanța fiecărui sit de control în sistemul de monitorizare a calității apelor subterane stabilit prin Directiva 2000/60, în special la punctul 2.4 din anexa V, că nerespectarea unui element de calitate la un singur punct de control este suficientă pentru a fi necesar să se constate existența unei deteriorări a stării unui corp de apă subterană, în sensul articolului 4 alineatul (1) din această directivă.
- 114 Astfel, în conformitate cu punctul 2.4 din anexa V la directiva menționată, amplasarea punctelor de monitorizare trebuie să furnizeze o imagine coerentă și globală asupra stării chimice a apelor subterane din fiecare district hidrografic. În acest scop, sunt prevăzute diferite criterii la această dispoziție pentru selectarea siturilor de control care, astfel cum confirmă articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2006/118, trebuie să furnizeze date de monitorizare reprezentative.
- 115 Astfel, nerespectarea unui element de calitate la un singur punct de control indică existența, în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i) din Directiva 2000/60, a unei deteriorări a stării chimice a cel puțin unei părți semnificative a unui corp de apă subterană.
- 116 În plus, desigur, nu este exclus ca, în pofida depășirii unei norme de calitate a apelor subterane sau a unei valori limită în unul sau în mai multe puncte de monitorizare, un corp de apă subterană să fie considerat ca prezentând o stare chimică bună în aplicarea articolului 4 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2006/118. Totuși, în această ipoteză, articolul 4 alineatul (5) din această directivă impune ca statele membre să ia, în conformitate cu articolul 11 din Directiva 2000/60, măsurile necesare pentru a proteja, în ceea ce privește partea din corpul de apă subterană vizată de depășire, ecosistemele acvatice, ecosistemele terestre și utilizarea de către om a apelor subterane.
- 117 Măsurile vizate la articolul 11 din Directiva 2000/60 includ elaborarea de programe în vederea realizării obiectivelor prevăzute la articolul 4 din această directivă.
- 118 Prin urmare, atunci când un element de calitate nu este respectat la un singur punct de control al unui corp de apă subterană, trebuie să se constate o deteriorare a stării chimice a acestuia, în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i) din Directiva 2000/60.
- 119 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare adresată că articolul 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i) din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că trebuie să fie considerată o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă subterană ca urmare a unui proiect, pe de o parte, depășirea a cel puțin unuia dintre standardele de calitate sau a

valorilor prag, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118, și, pe de altă parte, o creștere previzibilă a concentrației unui poluant atunci când pragul stabilit pentru acesta este deja depășit. Se va ține seama în mod individual de valorile măsurate la fiecare punct de control.

Cu privire la a patra întrebare

- 120 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60, citit în lumina articolului 19 TUE și a articolului 288 TFUE, trebuie interpretat în sensul că membrii publicului interesat de un proiect trebuie să poată invoca în fața instanțelor naționale competente încălcarea obligațiilor de a preveni deteriorarea corpurilor de apă și de a îmbunătăți starea acestora.
- 121 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante a Curții, ar fi incompatibil cu efectul obligatoriu pe care articolul 288 TFUE îl atribuie unei directive să se excludă, în principiu, posibilitatea ca obligațiile pe care aceasta le impune să fie invocate de persoanele interesate (Hotărârea din 3 octombrie 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland și alții, C-197/18, EU:C:2019:824, punctul 30, precum și jurisprudența citată).
- 122 În special în cazurile în care legiuitorul Uniunii obligă statele membre, printr-o directivă, să adopte un anumit comportament, efectul util al unui asemenea act ar fi diminuat dacă justițiabilii ar fi împiedicați să se prevaleze de acesta în justiție și dacă instanțele naționale ar fi împiedicate să îl ia în considerare ca element al dreptului Uniunii pentru a verifica dacă, în limitele facultății care îi este rezervată în ceea ce privește forma și mijloacele de punere în aplicare a directivei, legiuitorul național nu a depășit limitele marjei de apreciere stabilite de acesta (Hotărârea din 3 octombrie 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland și alții, C-197/18, EU:C:2019:824, punctul 31, precum și jurisprudența citată).
- 123 Curtea a dedus de aici că cel puțin persoanele fizice sau juridice afectate în mod direct de încălcarea dispozițiilor unei directive trebuie să poată solicita autorităților competente, dacă este cazul pe cale jurisdicțională, respectarea obligațiilor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 octombrie 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland și alții, C-197/18, EU:C:2019:824, punctul 32).
- 124 În această privință, instanța de trimitere arată că, în cadrul acțiunii lor, anumiți reclamanți din litigiul principal consideră că proiectul în cauză poate deteriora starea corpului de apă subterană care își alimentează puțurile domestice de care se servesc pentru a obține apă potabilă. În schimb, nici informațiile cuprinse în decizia de trimitere, nici observațiile prezentate Curții nu permit să se stabilească relevanța, pentru reclamanții din litigiul principal, a corpurilor de apă de suprafață care pot fi de asemenea afectate de proiectul în cauză. În aceste condiții, nu rezultă că reclamanții din litigiul principal ar putea fi vizați de o eventuală încălcare a obligațiilor care decurg din articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2000/60, astfel încât examinarea Curții va privi numai articolul 4 alineatul (1) litera (b) privind apele subterane.
- 125 Pentru a stabili dacă persoane, precum reclamanții din litigiul principal, sunt afectate direct de o încălcare a obligațiilor prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2000/60, trebuie să se țină seama de finalitatea acesteia, precum și de conținutul dispoziției vizate a cărei aplicare adecvată este reclamată în fața instanței de trimitere (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 octombrie 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland și alții, C-197/18, EU:C:2019:824, punctul 35).
- 126 În această privință, din cuprinsul punctului 71 din prezenta hotărâre rezultă că scopul Directivei 2000/60 constă în atingerea, printr-o acțiune coordonată, a „stării bune” a tuturor apelor de suprafață și subterane ale Uniunii până în anul 2015. Atât obligația de ameliorare, cât și obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă urmăresc realizarea acestui obiectiv calitativ.

- 127 Astfel cum reiese din articolul 1 al doilea paragraf prima liniuță din Directiva 2000/60, acest obiectiv contribuie, în ceea ce privește în mod specific apele subterane, la asigurarea unei aprovizionări suficiente cu apă subterană de bună calitate, aceasta fiind necesară pentru o utilizare durabilă, echilibrată și echitabilă a apei.
- 128 Prin urmare, este necesar să se constate că Directiva 2000/60, prin scopul său și prin obligațiile prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (b), pentru atingerea acestuia, urmărește de asemenea obiectivul specific de a proteja apa subterană ca resursă pentru exploatarea umană.
- 129 Această interpretare a obiectivelor Directivei 2000/60 este confirmată de articolul 1 primul paragraf litera (d) și de al doilea paragraf a doua liniuță, interpretat în lumina articolului 2 punctul 33 din aceasta.
- 130 Din articolul 1 primul paragraf litera (d) și al doilea paragraf a doua liniuță reiese că respectivul cadru de reglementare stabilit de această directivă este destinat să atingă treptat o reducere semnificativă a poluării apelor subterane și să prevină agravarea acesteia. În conformitate cu articolul 2 punctul 33, poluarea apelor rezultă din orice introducere de substanțe în acestea, care ar putea afecta sănătatea umană sau calitatea ecosistemelor acvatice, afectând negativ agrementul mediului și, mai precis, a apelor sau utilizarea lor legitimă.
- 131 Rezultă, așadar, din articolul 1 primul paragraf litera (d) și al doilea paragraf a doua liniuță din Directiva 2000/60 coroborat cu articolul 2 punctul 33 din aceasta că reducerea și prevenirea poluării urmărește, printre altele, să permită utilizarea legitimă a apelor subterane.
- 132 O persoană care are dreptul de a preleva și de a utiliza ape subterane realizează o astfel de utilizare legitimă. Prin urmare, ea este vizată în mod direct de încălcarea obligațiilor de îmbunătățire și de prevenire a deteriorării stării corpurilor de apă subterană care alimentează sursa sa, această încălcare fiind susceptibilă să împiedice exploatarea ei (a se vedea prin analogie Hotărârea din 3 octombrie 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland și alții, C-197/18, EU:C:2019:824, punctele 40 și 42).
- 133 Având în vedere diversitatea utilizărilor apelor subterane menționate la articolul 1 al doilea paragraf prima liniuță, precum și la articolul 2 punctul 33 din Directiva 2000/60, împrejurarea că depășirea unui singur standard de calitate sau a unei singure valori prag, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118, nu presupune, ca atare, un risc pentru sănătatea persoanelor care doresc să introducă o acțiune nu este susceptibilă să repună în discuție această concluzie (a se vedea prin analogie Hotărârea din 3 octombrie 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland și alții, C-197/18, EU:C:2019:824, punctul 41).
- 134 Prin urmare, în măsura în care reclamantii din litigiul principal utilizează în mod legal apa subterană în discuție, ei sunt vizați în mod direct de încălcarea acestor obligații.
- 135 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a patra întrebare adresată că articolul 1 primul paragraf litera (b) și al doilea paragraf prima liniuță, precum și articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2000/60, interpretate în lumina articolului 19 TUE și a articolului 288 TFUE, trebuie interpretate în sensul că membrii publicului interesat de un proiect trebuie să poată invoca în fața instanțelor naționale competente încălcarea obligațiilor de a preveni deteriorarea corpurilor de apă și de a îmbunătăți starea lor dacă această încălcare îi privește în mod direct.

Cu privire la cheltuielile de judecată

¹³⁶ Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

- 1) **Articolul 11 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului trebuie interpretat în sensul că permite statelor membre să prevadă că, atunci când un viciu de procedură care afectează decizia de aprobare de dezvoltare a unui proiect nu este de natură să îi modifice sensul, cererea de anulare a acestei decizii nu este admisibilă decât dacă neregularitatea în cauză a privat reclamantul de dreptul său de a participa la procesul decizional în materie de mediu, garantat de articolul 6 din această directivă.**
- 2) **Articolul 4 din Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei trebuie interpretat în sensul că se opune ca controlul exercitat de autoritatea competentă cu privire la respectarea obligațiilor pe care acesta le prevede, printre care cea de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă, atât de suprafață, cât și subterane, vizate de un proiect, să poată interveni numai după ce dezvoltarea acestuia a fost aprobată.**

Articolul 6 din Directiva 2011/92 trebuie interpretat în sensul că informațiile care trebuie puse la dispoziția publicului în cursul procedurii de aprobare de dezvoltare a unui proiect trebuie să includă datele necesare pentru evaluarea efectelor acestuia din urmă asupra apei în raport cu criteriile și cu obligațiile prevăzute în special la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60.

- 3) **Articolul 4 alineatul (1) litera (b) punctul (i) din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că trebuie să fie considerată o deteriorare a stării chimice a unui corp de apă subterană ca urmare a unui proiect, pe de o parte, depășirea a cel puțin unuia dintre standardele de calitate sau a valorilor prag, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2006/118/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind protecția apelor subterane împotriva poluării și a deteriorării, și, pe de altă parte, o creștere previzibilă a concentrației unui poluant atunci când pragul stabilit pentru acesta este deja depășit. Valorile măsurate la fiecare punct de control trebuie luate în considerare în mod individual.**
- 4) **Articolul 1 primul paragraf litera (b) și al doilea paragraf prima liniuță, precum și articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2000/60, interpretate în lumina articolului 19 TUE și a articolului 288 TFUE, trebuie interpretate în sensul că membrii publicului interesat de un proiect trebuie să poată invoca în fața instanțelor naționale competente încălcarea obligațiilor de a preveni deteriorarea corpurilor de apă și de a îmbunătăți starea lor dacă această încălcare îi privește în mod direct.**

Semnături